

УДК 349.15:321.1(477)

В. Н. Патлачук, здобувачОдеський національний університет,
кафедра кримінально-правових дисциплін та судово-правоохоронних органів,
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

КОМПЕТЕНЦІЯ РАДИ СТАРШИН (ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ)

Проаналізовано роль Ради старшин у провадженні зовнішньої політики, у становленні міжнародних відносин України з іншими державами (середина — друга половина XVII ст.).

Ключові слова: Рада старшин, міжнародні відносини, міжнародні справи, зовнішня політика.

У середині та другій половині XVII ст. міжнародно-правовий статус України як держави був хиткий, швидкозмінюваний, часто-густо дуже невпорядкований, а звідси — й обмежений. І саме тому для історика та політика (особливо в наш час) надзвичайно інтересний.

Тут досить легко за достатньо виразними ознаками визначаються три періоди державоіснування: 1648-1654 рр. — Україна de facto незалежна держава з незалежною міжнародною політикою; 1654-1658 рр. — Україна ще виявляє достатньо самостійну українську політику у міжнародних стосунках; 659-1660 рр. — простежується вже все більша і помітніша політична залежність України-Лівобережної від Росії; Правобережної — від Польщі; а за гетьмана Дорошенка — і від Туреччини [1].

У XVII ст., у добу після Мазепи є період (часи Гетьманщини), коли Україна втрачає свою незалежну до того державну природу, стає краєм автономним, але політично несамостійним. Правителі країни зберегли, на думку деяких дослідників, лише вузьке і нечітко окреслене коло політичних прав, наприклад, право листуватися з країнами-сусідами у справах прикордонних, у деяких непринципових питаннях.

І велику роль у цей період у зовнішній (хай і "вузькій") політиці відіграє Рада старшин.

Обмежені обсягом статті та її темою,

свідомо не включаємо до висвітлених питань надзвичайно важливу для розуміння описуваного періоду характеристику складу, принципів формування Ради старшин, портретних характеристик окремих членів Ради.

У центрі нашої уваги — дослідження складного і болючого періоду вжитті *держави Україна*, надзвичайно цікавих фактів історії: *функціонування, діяльності*, зокрема, особливо — меж *компетенції* Ради старшин.

Найправдивіше про цю діяльність свідчать ретельно дібрані окремі факти, документовані посиленнями на авторитетні джерела. Діяльність — слово широке, всеосяжне. Ми ж прагнемо мовою документів конкретизувати, простежити, чим займалися деякі члени Ради і Рада старшин в цілому; певним чином узгалювати і кваліфікувати "парламентську" працю старшини у далекому і цікавому періоді історії України.

Прослідкуємо факти у хронологічному порядку.

В лютому — березні 1650 р. Старшинська рада Б. Хмельницького провадить у Києві переговори з київським воєводою А. Киселем [2, 284]. Перед тим на Старшинській раді під час облоги Замостя провадили переговори з польським посланцем Я. Смяровським [3, 454].

Того ж 1650 року Старшинська рада має вирішити питання міжнародного

приватного права. Царський посланець В. Унковський вимагав від Б. Хмельницького видати самозванця Т. Акундінова. Гетьман казав: "отдать де мне его не мочно: кто де в которую землю не придет, техъ людей не отдають", Але згодом погодився: „пошлю по всехъ полковниковъ і по старшинъ и съ ними договорясь, пришлю подлинно” [3, 454]. Ця рада мала вирішити й інші справи міждержавної політики. 20 жовтня 1650 р. генеральний писар І. Виговський писав самому В. Унковському: „гетманъ де, помнишь, приказаль мне при васъ послать по всехъ полковниковъ и по старшинъ чтобъ ехали все тотчасъ въ Чигиринъ, для того: стануть думать, что по вашему съ гетманомъ договору, Тимошку Акишева послать къ Государю къ Москве, и о томъ съ чемъ отпустить къ королю пана Воронича (польського посланця) и кого послать на сеймъ въ Польшу пословъ, и о чемъ на сеймъ послать, и про ссоры въ городехъ, которые наши города въ границехъ сошлись съ государевыми городами, и о иныхъ многихъ потребахъ, о всемъ будетъ у гетмана съ полковники и съ старшинами ныне дума” [4, 355]. Того ж таки 1650 р. Старшинська рада розглядає питання про допомогу Венеції. В першій половині листопада 1650 р. Старшинська рада обмірковує справи про взаємини з Волощиною та Росією і ухвалює „Петицію запорозького війська до короля і Річі Посполитої” [5, 153-154]. На великодньому з’їзді 1652 р. обговорювалися взаємини з Польщею та, можливо, із Росією. В листопаді 1652 р. Рада старшини, „мала рішати про посольство до Московського царя, яке властиво розв’язало ... багато важну для всієї дальшої історії справу сполучення України з Московським царством” [5, 468]. На Водохрещу наступного 1653 р. з’їзд Ради старшини знову таки розглядає цю справу [5, 471].

У липні 1653 р. Старшинська рада ухвалює виправу на Волощину [5, 572]. У жовтні 1653 р. військовий толмач (перекладач) Ясно казав царським посланцям Стрешньову і Бредіхінові: „какъ де гетманъ былъ въ Чигирине и стоялъ подъ Боркомъ, и у гетмана де и у всехъ

у нихъ были рады, чтобъ съ королемъ, за его присяги въ неправде, миру не быть, хотя де всемъ пропасть..., а быть де имъ подъ твоею государевою высокою рукою” [6, 56]. Мова тут, як видно, мовиться саме про Старшинську раду; справа в тому, що це були „ради”, Генеральну ж раду скликати було не так легко, і не так часто можна було її скликати. Того самого року в бурхливому засіданні Старшинська рада обмірковувала про перехід під протекцію Туреччини.

Року 1654 в Переяславі приєднання України до Росії було оформлено на Генеральній раді. Але перед цим це найважливіше питання зовнішньої політики стояло перед Радою старшини. 7 січня до російських уповноважених „отъ гетмана Богдана Хмельницького приходил писарь Иванъ Выговской и сказываль боярину Василью Васильевичу съ товарищи: была де у гетмана тайная рада съ полковники, и съ судьями, и съ войсковыми ясаулы; и полковники де й судьи, и ясаулы подъ Государеву высокою руку поклонилися” [8, 217-218].

У той самий день відбулася Генеральна рада. Але на ній не розв’язали питання про присягу — питання явно дипломатичне — міждержавне. Гетьман 7 січня обіцяв бояринові Бутурліну, що „завтра де рано полковники все будутъ у него и онъ де, съ ними поговоря, будетъ на съезжей двор; и выслушавъ государеву грамоту и государевъ милостивой указъ, поговорить ему будетъ съ полковники, а поговоря съ полковники и съ начальными людьми, итти въ соборную церковь и учинити государю веру” [8, 216]. Таким чином, питання про присягу мала вирішити Рада старшини. І справді, вона обмірковує його і далі. Після того як російські бояри відмовилися присягти від імені царя, „гетманъ Богданъ Хмельницкой говорилъ имъ: что онъ о томъ поговорить съ полковники и со всеми людьми, которые ныне при немъ, гетмане. И вышел изъ церкви, пошоль на дворъ къ переяславському полковнику къ Павлу Тетері и говорилъ о томъ съ полковники и со всеми людьми многое время; а они стояли въ

церкве" [8, 226–228]. Після довгих переговорів погодилася зрештою українська старшина присягати без відповідної присяги бояр. Але опріч цієї справи треба було домовитися в інших справах, що вяснили б ступінь залежності від Росії. Отож „генваря въ 10 день у боярина у Василья Васильовича Бутурлина на дворе были гетманъ Богданъ Хмельницкой и писарь Иванъ Выговской, и обозной, и судьи, и полковники и ясаулы войсковые и говорили о государевыхъ делехъ боярину Василью Васильовичу съ товарищи" [8, 242]. Очевидно, ці переговори на словах не зовсім задовольнили Старшинську раду, хотіла вона більшої гарантії — писаної умови, як це і зроблено було потім у березні в Москві. „Генваря въ 12 день приходили къ боярину къ Василью Васильовичу Бутурлину съ товариши писарь Иванъ Выговской да войсковой судья Самойло, да полковники Переяславской Павелъ Тетеря, Миргородцкой Григорей Сахновичъ и иные полковники, и говорили: не изволили де вы присягать за великого государя нашего... и вы дайте намъ писмо за своими руками, чтобъ волностямъ ихъ и правами и маетностямъ быть по прежнему... А будетъ они имъ такова писма не дадутъ, — не сотникомъ де и дворяномъ въ города ѣхать (вони мали ѣхати приводити „до віри" нових підданих царя) не для чего, для того, что всемъ людемъ въ городехъ будетъ въ сомненье" (Бояри вперто відмовлялися дати зобов'язання на письмі. — В. П.) „И Выговской съ товарищи говорили, что они пойдуть къ гетману и те ихъ речи ему, гетману и полковникомъ скажуть (отже, це була делегація від Старшинської ради); а на чомъ гетманъ и полковники положать, и они де о томъ имь... весно учинять" [8, 246–248]. Гетьман і полковники — Рада старшини — зрештою погодилися надіслати дворян збирати присягу. Всю справу цих „трактатів" із упертими російськими уповноваженими проводить у даному разі, як ми бачимо, Рада старшини.

Проїшло після цього щось із три роки, і знову бачимо Раду старшини, що

обмірковує справи зовнішньої політики. У жовтні 1657 р. на Раді старшини „Шведцкогo де короля съ посланцы у нихъ укрепленось...: будетъ кто на нихъ козаковъ наступить, и ему, Шведу, имъ помогать и съ ними заодно стоять" [8, 36]. На тій самій Раді довго дебатували про те, чи триматися далі спілки з Росією [8, 43–44]. Все це — питання зовнішньої політики, що їх обмірковує і вирішує Рада старшини. Питанням зовнішньої політики України була і пропозиція царської грамоти з 5 квітня 1658 р. гетьманові Виговському, щоб цей „собраль... полковниковъ и иныхъ знающихъ людей, и съ ними поговориль, и на чертежъ велель начертить, какъ межъ нашими... Малыя Росіи украинными города съ Польскими корунными земли... учинить рубежъ" [9, 196].

Рада старшини в справах зовнішньої політики згадується й у травні 1658 р. Миргородський міщанин Мих. Коликів свідчив, ніби кримський хан пропонує військові запорозькому бути в його підданстві, „о томъ де была у гетмана и у Старшинъ рада" [9, 228].

В липні 1658 р. київський російський воевода боярин В. Шереметьєв писав гетьманові Виговському, щоб він приїхав до Києва „для... великого государя дель и войсковыхъ, для договору, взявъ съ собою полковниковъ и иныхъ знатныхъ людей" [10, 313]... Отож міжнародні переговори мав вести, на думку Шереметьєва, гетьман не сам, а з радою старшини. Це на той час був діючий і впливовий, владний орган. В жовтні 1658 р. полковник Ів. Сербин свідчив у Києві, що „гетманъ де... учиниль полковникомъ съездъ для рады въ Чигирине; и на Раде де полковники говорили, чтобъ великого государя воеводамъ въ Черкаскихъ городехъ не быть, а быть бы имъ полковникомъ по прежнему безъ воеводъ". На той час це було принципово важливим питанням політики зовнішньої.

У грудні 1658 р. сівський воевода Куракін сповіщав Москву, що йому писали ніженський полковник Гр. Гуляницький, стародубський полковник Кир. Гуляницький та сотник глухівський

Пил. Уманець про повідомлення від гетьмана Виговського, що вони з Шереметьєвим та Ромодановським „под Варвою учинили договори і на договорах многия полковники и старшини тебе, великому Государю, веру учинили, что им быть под твоею... рукою по прежнему в подданстве” [11, л. 264]. У складі Ради старшини, що виробила умови цього перемир'я, були полковники переяславський (Я. Сомко), чернігівський, ніженський та прилуцький „и сотники и иные черкасы” [11, л. 5]; останні, мабуть, із полкової старшини і козаків значних. Того ж року була рада у Виговського з полковниками та осавулами — тобто Рада старшини — з приводу змін, що їх запровадив польський сейм у статтях Гадяцької умови [12, 61]. Можна думати, що й Гадяцьку умову ухвалила Рада старшини.

У травні 1659 р. черкашенин „виходець”, казав кн. Куракінові, що „какъ де он был в Чигирине і слышел, что до него была рада у Выговского с полковники, что де будут ли они чинить войну с твоими Государя ратными людьми или не будут? І полковники де Уманской да Белоцерковской сказали ему, Выговскому, что они болши того кровопролития чинить не учнут” [13, л. 372]. Про аналогічну Раду старшини в справах війни чи миру з Росією — це за часів Виговського було питання зовнішньої політики України — Гетьманщини — оповідав у серпні 1659 р. кн. Трубецькому і виходець із українського полону, московський стрілець, що в полоні перебував у м. Переяславі. В середині серпня приїхав із Чигирини козак Ів. Довгаль, що в нього перебував стрілець. Цей Довгаль казав: „какъ де он Івашко ныне былъ в Чигирине, — у ізмненника у Івашка Выговского с полковники была рада. І на раде де приговорили, чтоб им с великим Государемъ помиритца на время, для того чтоб великій Государь велел им выдать Гетмана Івана Безпалого да полковника Павла Ефремова, да и для того, что у них ныне в Нежине голод великой, хлебных запасовъ у них никакихъ нет, і чтоб де имъ, помирясь, хлебомъ запастись із Государевыхъ го-

родовъ. И хотел де Івашко Выговской со всеми полковники із Чигирини быть в Переясловль августа къ 21 числу” [13, 514].

26 липня 1659 р. до Ів. Безпалого писала з пропозицією відступитися від Росії Рада старшини гетьмана Виговського. Заклик підписали — наказний гетьман Гр. Гуляницький, генеральний обозний, 2 генеральних суддів та 10 полковників [14, 405-406]. У цім самім складі — опріч Гуляницького — вона звертається до кн. Трубецького, пропонуючи розпочати переговори [14, 413-416]. 5 лютого 1661 р. свідчив перед кн. Ромодановським „виходець” із польського полону, який пройшов через правобережні міста (це був „черкашенин” із Царевборисова), що в Ю. Хмельницького були в Чигирині подольський та калницький полковники і скаржилися на утиски поляків. А звідси: „полковники де поехали в Черкаской город въ Смелой на раду иных полковников. І в Смелом де черкаския полковники все на раде приговорили при нем Андрюшке: ляховъ, призван на сю сторону Днепра къ Переяславлю, побить... И хотели итти Переяславлю с ляхи и козаками вскоре, какъ станет Днепръ” [15, л. 536].

У листопаді 1663 р. гетьман Ів. Бруховецький сповіщав Москву, що король польський „в нынешнихъ временах имел раду в Белой Церкви с своими начальными людьми, с ызменниками и с салтаномъ”, де розв'язували питання про війну з Росією [16, л. 3]. Ця звістка означала, що правобережна Старшинська рада (бо поруч із польськими „начальними людьми” засідали, мабуть, українські старшини-„ызменники”) брала участь у цій конференції. Такі конференції бували й пізніше. „18 дня августа (р. 1665) тотъ Іюда Опара со всею старшиною ездилъ того дня къ мурзамъ на советъ” [10, 308].

У звістці про старшинську раду в лютому 1666 р. під Лисянкою є згадка про постанову, що в обставинах того часу була по суті постановою в справах зовнішніх — вислати з Правобережної України польське військо: „Приговорили послать к королю Полскому Лысенского

сотника Верещагу с товарищи 10 человек, чтобъ король войско свое ляхов и немец и Серденева полку козаков, которые в Малоросійських городах на той стороне Днепра, велел всехъ вывести в Польшу, потому что де с них емлют стацію многую и налоги чинят великие, а великого Государя от ратныхъ людей и сее стороны Днепра от казаков, которые им чинят досады, — не обороняют их. А им стації и хлеба давать нечего, потому что уже три лета хлеба не сеяли. И что б их во всем в стародавних ихъ правахъ уволнить. А они де всегда ево королевское повеление будутъ исполнять. И сей бы стороны Днепра городов жители жити им в совете ж, хотя де они и под высокой державною великого Государя рукою, для того что де имъ между собою воюючись надокучило. А будет де король ляхов и немец и Серденева полку из Малоросійскихъ городов не выведет и они де все з женами и детми, оставя города и места и дома свои, пойдут врознь, хто куды похочет". Про цю ж раду в березні 1666 р. так писав і гетьман Бруховецький: „февраля 20 дня подъ Лысянкою Дорошенко съ старшиною договоръ учинили, чтобъ ляхов, на Украинѣ въ городехъ будучихъ, въ Польшу всехъ выслать, а самими со всеми Заднепрскими городами к хану Крымскому приклонитца" [11, 88]. Якщо Лівобережний гетьман тут правий (він міг мати інші відомості, але міг додати щось й від себе), то ця Рада старшини говорила і про підданство Кримові.

5 січня 1668 р. — цей рік багатий на відомості про діяльність старшинських рад, і то здебільшого в справах міжнародної політики — російський „стряпчий" В. Тяпкін писав до боярина Ордина Націона, що Григорій Дорошенко, який мав для переговорів із ним приїхати до Переяслава, надіслав листа, „въ которомъ пишеть, что брать его гетьманъ) и вся рада старшины въ Переяславль ехатъ ему не велели" [11, 244], тобто ця рада не схотіла такі переговори провадити. 28 січня 1668 р. казав у Києві шляхтич Ян Сіножацький: „при немъ де Янь была рада у Дорошенка съ митрополитомъ Тукалским и съ Юрас-

комъ Хмельницкимъ и съ полковники, и со всею старшиною; а на той де раде были посланники отъ хана Крымского, да отъ епископа Мефодія чернецъ, а отъ гетмана Брюховецкого казакъ или какой знатной человекъ, того онъ доведатца не умель... Й гетьманъ де Дорошенко... со всею старшиною на раде положилъ и затвердили, что по обе стороны Днепра жителемъ быть в соединеніи й жить бы особно и давать дань Турскому царю и Крымскому хану, также какъ Волоской князь платить, а чтобъ подъ рукою великого государя и королевского величества отнюдь не бывать... Да на той же раде положили, что в Малоросійскихъ де городехъ великого государя воеводе и ратныхъ людей побить. А отъ Запорожскихъ де казаковъ посланники на той раде были жъ и Дорошенку присягу учинили, что всемъ Запорожцомъ быть подъ властью у Дорошенка" [9, 30-31].

Ця Рада старшини у Дорошенка вирішила, таким чином, почати змагання за відокремлення обох Гетьманщин — Україн з-під Росії і Польщі та за сполучення їх в одне ціле під владою Туреччини. Цим постановам і зборам на правому березі відповідали постанови і збори Ради старшини Лівобічної. Під 1668 роком записує Самовидець: „на початку, о Богоявленіи з'єхалися усе полковники в Гадячое, и гетьманъ Бруховецкій учинилъ раду с полковниками, судьями й усею старшиною, и поприсягли себе, же юже конечно отступить от его царского величества и по орду слати и воеводъ и Москву з городовъ отсылати, albo з ними битися, ежели бы не уступили з городовъ; на що усе доброволне позволили усе обще" [17, 92]. Що Самовидець пише тут правду, стверджує нам універсал гетьмана Бруховецького від 10 лютого 1668 р. до новгородського сотника, козаків та поспільства про те, як повстав, він супроти Росії: „не съ нашего единого, но съ общего всей старшины войска Запорожского совету то учинилось" [9, 39]. І хоч у дальшому універсалі, туди таки заадресованому, він висловлюється, що зробили це „мы не сами, но за згодною всею старшини и черни войска Запорожского радою" [9, 40]..., то

слово „чернь” тут просто для прикраси. Шо ухвалила повстання саме Рада старшини, кажуть нам і свідчення таких добре поінформованих інформаторів Москви, як протопоп Адамович і єпископ Методій.

Слід відзначити діяльність Ради старшинської за Мазепи в справах зовнішньої політики. Рада старшини ще виступає в ролі регулятора зовнішніх справ і політики Гетьманщини під час „факції”, а потім повстання Мазепи. Отже, року 1707 єзуїт Заленський, що приїхав від польського короля Ст. Лещинського, казав генеральному писареві П. Орликові „что онъ, ведая оъезде въ дни сіе празничные полковниковъ и старшинъ съ повеншованиемъ гетмана, нарочно на тотъ зъездъ до Батурина поспешалъ, дабы могль уневерсалъ Станислава, до целой Украины выданный, а чрезъ его присланный, всемъ объявить и словесно всякими волностями и королевскимъ призреніемъ и милостію асекуровать” [18, 18]. Це значить, що в Польщі знали: таку важливу справу, як зміна зверхності царя російського на короля шведського чи польського за українським правом і практикою мала вирішити Рада старшини. Тільки ж під час приїзду Заленського гетьман уважав, що зарано ставити це питання на її розгляд. У всякому разі, мала цю справу вирішити Рада старшини. Ще незадовго перед тим, як група Мазепи перейшла до шведів, Орлик, за його словами, гадав, „что онъ, Мазепа, не меючи о той своей факції жадного согласія съ старшиною енеральною и полковниками, не можетъ самъ безъ нихъ и безъ войска одноєю своею головою явственно царскому величеству изменить” [18, 19]. Справу мали розв’язати за згодою членів Старшинської ради. От чому Орлик згодом побачив, що та „факція можетъ по времени укрепитца и свое воспріять совершенство, когда енеральная старшина й полковники начали уже приступать къ единомыслію” [18, 21]. Орлик свідчить, що за головних ініціаторів переходу до шведів були: генеральний обозний Ломиковський та миргородський, лубенський і прилуцький полковники, що „до той его (Мазепи) факції... присовокупилися яко первейшіи и

началнеши въ Войску Запорожскомъ особы” [18, 27]. Отож, універсали Карла XII в 1708 р., де він запевняв українців, що Мазепа вирішив пристати до нього за „...установившимъ прошеніемъ и побудкою первенствующихъ въ народе семь” [19, 473]..., як видно, цілком правдиві.

Після переходу до шведів у Бахмачу, можна думати, відбулася Старшинська рада, що цілком оформила його. Тут Мазепа „першъ самъ публично на Евенгеліи святомъ присягль предъ всеми енеральною старшиною, полковниками, сотниками и знатнымъ товариствомъ, что онъ не для приватной своей пользы, но для общого добра целой отчизны и Войска Запорожского принялъ протекцію короля Шведского; потомъ всемъ енеральной старшине, полковникомъ и сотникомъ и всему знатному товариству казаль присягти на верность къ себе и на тую жъ короля Швецкого протекцію” [18, 25].

Саме цю Раду міг мати на увазі гетьман Мазепа у своєму листі з 30 жовтня 1708 р. до Скоропадського, де, пропонуючи йому покинути російську „протекцію”, гетьман каже, що „удалимся за согласіемъ и общимъ з панами Енеральными особами, полковниками и всею войска Запорожского старшиною постановленемъ,, до боку шведського [20, № 63].

Висновки

Ми свідомі того, що представлений матеріал може бути розширений, що він потребує порівняння з трактуванням окремих фактів у інших джерелах, що потребує систематизації за різними принципами. Але певні попередні висновки вже зробити можна.

1. Впадає в око, на перший погляд, незапланованість, „хаотичність” у часі, строках проведення Старшинської ради. Проте уважний погляд вбачає дуже цікавий принцип у послідовності засідань: *нагальна життєва потреба, необхідність державна*, на яку Рада старшин завжди оперативно реагувала.

2. *Компетенція Старшинської ради яскраво виявляється у обсязі питань*, які виносилися у порядок денний кожного засідання. Це були питан-

ня животрепетні, якнайважливіші для України на кожний конкретний період. - Див., напр., лише у наших матеріалах: про війну і мир з Росією; про процедуру присяги Московському царю; про виведення Польського війська з Правобережної України і т.ін.

3. Вражає глибина, бурхливість обговорення цих важливих питань: їх обдумують, неодноразово повертаючись до кожної проблеми по кілька разів, вимагаючи від послів та делегацій додаткових свідчень, деталей, гарантій. Див., напр., питання про присягу Московському царю; "письмо про вольности и права на маестности"; вимогу представити "чертежи меж українських та польських кордонів" і т.д.

4. У такому робочому активному процесі, мабуть, і виникає життям поставлена потреба у формуванні певних правил (пізніше-законів!) та ще додаткових "управлінських апаратів", — за сучасною термінологією. Див., напр., про вимогу "писаної угоди" від Москви при переговорах, коли йдеться про ступінь залежності від Росії; про засідання Таємної ради перед засіданням Ради старшин; про скликання Генеральної ради, яку, за свідченням документів, було скликати "не так легко" і т.н.

5. У цілому ж, за свідченням досліджуваних документів, можна твердити, що Рада старшин була достатньо авторитетним органом, мобільним і безперечно компетентним органом влади України.

Література

1. Шевченко Ф.І. Політичні та економічні зв'язки України з Росією в середині XVIIст. — К., 1959.
2. Грушевський М. Хмельниччина в розцвітті. — К., 1992.
3. Краусгар А. Посольство Я.Смярвского къ Б.Хмельницкому//Киевская старина. — 1894. — Т.VIII.

4. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией: В 15 т. — СПб., 1863-1892. — т.VIII.

5. Грушевський М. Історія України-Руси. — Т.IX; ч.1.

6. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией: В 15 т. — СПб., 1863-1892. — Т.IX, ч.1.

7. Грушевський М. Історія України-Руси. — Т.IX.

8. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией: В 15 т. — СПб., 1863-1892. — Т.X.

9. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией: В 15 т. — СПб., 1863-1892. — Т.VII.

10. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией: В 15 т. — СПб., 1862-1892. — Т.V.

11. Древлехранилище РСФСР. Столб. № 429. Білгородського стола Разряда; л.264.

12. Праці комісії для вивчення історії західно-руського права. — Вип. 8. — К., 1930.

13. Древлехранилище РСФСР. Столб. № 308. Приказн. стола Разряда; л. 372.

14. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией: В 15 т. — СПб., 1862-1892. — Т. XV.

15. Древлехранилище РСФСР, Столб. № 315 Московського стола Разряда; л. 536.

16. Малорос. Справи Москва Закорд. Справи 1663 р., № 12; л. 3.

17. Литопис Самовидца по новооткрытым спискам. — К., 1878.

18. Лист Орлика до С. Яворського // Основа. — 1862, № 10.

19. Костомаров Н. И. Мазепа и мазепици. — Птб. — 1885.

В. Н. Патлачук

Одесский национальный университет,
кафедра уголовно-правовых дисциплин и судебно-правоохранительных органов,
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

**КОМПЕТЕНЦИЯ РАДЫ СТАРШИН
(ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ)**

РЕЗЮМЕ

Изученные нами документы свидетельствуют, что Рада старшин, которая активно функционировала в Украине (1648 — 1660 г.), была достаточно авторитетным, мобильным и безусловно компетентным органом власти.

Ключевые слова: Рада старшин, международные отношения, международные дела, внешняя политика.